

Τυφλοί: Νομοθεσία για Δημόσιες Βιβλιοθήκες και Πνευματικά Δικαιώματα και Προβλήματα.

Νομοθεσία για δημόσιες βιβλιοθήκες και πνευματικά δικαιώματα, που έχει σχέση γενικά με τη σπουδή και μόρφωση των αναπήρων και ειδικότερα των τυφλών και προβλήματα από τη μη εφαρμογή της.

Είμαι δικηγόρος εδώ και τριάντα χρόνια. Σπούδασα σε μια εποχή που καμιά κρατική βοήθεια δεν υπήρχε για τη σπουδή μας. Μόνοι μας προσπαθούσαμε να μαγνητοφωνήσουμε τα βιβλία μας για να τα μελετήσουμε. Μόνοι μας προσπαθούσαμε να γράψουμε τα βιβλία μας, ακούγοντάς τα από μαγνητοταινίες, που δικοί μας άνθρωποι διάβαζαν. Κατορθώσαμε αργότερα για να καλύψουμε εν μέρει το κενό και μέσω των συλλόγων μας, να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα αυτό. Έτσι εξασφαλιζαμε κάποιες ταινίες, που ήταν προϊόν της συλλογικής προσπάθειάς μας αυτής, και κάποια ειδικά βιβλία. Η ατομική μας όμως προσπάθεια ήταν πολύ μεγάλη και κοπιαστική. Ακόμα πονάει το δάχτυλό μου από το κέντρο που χρησιμοποιούσα για να τρυπώ το χαρτί για να γράφω τα στοιχειώδη βιβλία μου π.χ. το Σύνταγμα, τους κώδικες και άλλα ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΑ, τα περισσότερα από τα οποία τα έγραφα με το χέρι.

Θα αναφερθώ σήμερα σε νομοθετικά κείμενα, που ισχύουν και στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια και που δίνουν κάποιες ελπίδες στους τυφλούς.

Το πρώτο είναι ο νέος κανονισμός δημοσίων βιβλιοθηκών, το δεύτερο είναι ο νόμος 3149/2003 και το τρίτο είναι η νέα διάταξη στο νόμο των πνευματικών δικαιωμάτων.

A. Ο κανονισμός βιβλιοθηκών, που βασίζεται σε αντίστοιχο κείμενο της Ουνέσκο. Έχει διατάξεις για τα άτομα με αναπηρίες και ειδικότερα για τους τυφλούς. Δεν πρέπει ποτέ να ομαδοποιούμε τα πράγματα. Πρέπει πάντοτε να έχουμε κατά νου ότι οι τυφλοί σε σχέση με το βιβλίο και τη μελέτη έχουν μια μεγάλη ιδιαιτερότητα. Γιατί, ενώ οποιοσδήποτε ανάπηρος, που βλέπει, μπορεί να διαβάσει ένα βιβλίο, ο τυφλός δεν μπορεί να το διαβάσει, αλλά θα χρειασθεί να το πάρει ή σε γραφή BRAILLE ή σε φωνητική ή ηλεκτρονική μορφή. Για να καταλάβετε θα αναφέρω δύο παραδείγματα:

1. Όταν ένας ΤΥΦΛ'ΟΣ μαθητής ή φοιτητής πάρει στο σχολείο του το βιβλίο του ΤΩΝ ΒΛΕΠ'ΟΝΤΩΝ, δεν τελειώνει. Τότε αρχίζει μια μεγάλη διαδικασία μετατροπής του βιβλίου σε ειδική γραφή ή σε φωνή ή σε ηλεκτρονική μορφή για να είναι σε θέση να το διαβάσει.
2. Όταν ένας που βλέπει μπει σε ένα βιβλιοπωλείο, μπορεί να δει όλα τα υπάρχοντα βιβλία, να πάρει όποιο θέλει, που θα μπορεί αμέσως να το διαβάσει. Αυτό ούτε κατά διάνοια δε συμβαίνει και με τους τυφλούς.

Θα μπορούσα να αναφέρω το παράδειγμα του ποταμού. Όσοι βλέπουν έχουν ποτάμια νερό να κυλάει δίπλα τους, ενώ εμείς οι τυφλοί έχουμε μόνο λίγες σταγόνες. Θα μπορούσα να παρομοιάσω την κατάσταση με την ευαγγελική περικοπή του πλουσίου και του Λαζάρου. Οι βλέποντες είναι οι πλούσιοι, που έχουν όλα τα μορφωτικά αγαθά, ενώ οι τυφλοί προσπαθούν να χορτάσουν την μορφωτική τους πείνα με ολίγα μόνο ψυχούλα. Χάρη στη μεγάλη τους όμως θέληση και στην προσωπική προσπάθειά τους έχουμε μεγάλες επιτυχίες των τυφλών στα σχολεία και στα πανεπιστήμια.

Η κατάσταση φανερώνει μια μεγάλη ανισότητα σε βάρος των τυφλών. Και όλα αυτά συμβαίνουν, όταν το Σύνταγμα του 1975, στο άρθρο 4 ορίζει:

1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου.
2. Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις. ", ενώ στο άρθρο 16:
3. Το Κράτος ενισχύει τους σπουδαστές που διακρίνονται, καθώς και αυτούς που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητές του".
4. Το έτος που διανύουμε δεν πρέπει να λησμονούμε ότι είναι το έτος των ίσων ευκαιριών.

Αλλά και ο κανονισμός βιβλιοθηκών ορίζει:

Η Βιβλιοθήκη παρέχει ισότιμα υπηρεσίες σε άτομα με αναπηρίες. Επιπλέον, καταβάλλει προσπάθειες ώστε να επεκτείνει τις δραστηριότητες της, προκειμένου να καλύπτει τις ειδικές ομάδες του πληθυσμού που υστερούν λόγω αναπηριών, ηλικίας και υγείας. Οι υπηρεσίες αυτές περιλαμβάνουν:

- Εξασφάλιση πρόσβασης σε όλες τις βιβλιοθήκες στα άτομα με σωματικές αναπηρίες
- Υπηρεσίες των κινητών βιβλιοθηκών σε: κέντρα υγείας, κέντρα περίθαλψης και κατοικίες ατόμων με ειδικές ανάγκες
- Συνεργασία με φορείς που προσφέρουν υπηρεσίες στις ειδικές αυτές ομάδες πληθυσμού και οργάνωση ενημερωτικών ή άλλων εκδηλώσεων στους χώρους της βιβλιοθήκης
- Εμπλουτισμό των Συλλογών των Βιβλιοθηκών για την εξυπηρέτηση των ατόμων που έχουν τη φροντίδα των ατόμων με ειδικές ανάγκες
- Διασφάλιση του Υλικού τους από την οιαδήποτε ένταξη περιεχομένου προσβλητικού προς τα άτομα με ειδικές ανάγκες
- Συνειδητή ενίσχυση του Υλικού που προωθεί την ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στο κοινωνικό γίγνεσθαι.
- Ταχυδρομική αποστολή ή ανάθεση σε εθελοντές του ζητούμενου Υλικού σε άτομα που δεν έχουν τη δυνατότητα μετακίνησης και κατά συνέπεια δεν μπορούν να επισκεφθούν τη Βιβλιοθήκη.

Ειδικότερα για τα άτομα με προβλήματα όρασης:

Οι βιβλιοθήκες παρέχουν υπηρεσίες σε άτομα με προβλήματα όρασης. Οι υπηρεσίες αυτές δίνονται συντονισμένα από συγκεκριμένες βιβλιοθήκες και σε συνεργασία με άλλους φορείς της πολιτείας και της ευρύτερης κοινότητας και ιδιαίτερα με τις αντίστοιχες βιβλιοθήκες τυφλών.

Οι βιβλιοθήκες του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων προωθούν την εξασφάλιση ψηφιακού υλικού, το οποίο με την εξέλιξη της τεχνολογίας είναι προσβάσιμο από τους τυφλούς αναγνώστες.

Στις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες οι βιβλιοθήκες προβαίνουν στη δημιουργία υλικού ειδικά για άτομα με προβλήματα όρασης, ακολουθούν τις "Αρχές για τη Δημιουργία και Παραγωγή για Προσβάσιμα Βιβλία και Υλικό" της Διεθνούς Κοινοπραξίας για το πρότυπο του νέου ψηφιακού φωνητικού βιβλίου (Daisy).

B. Ο νόμος 3149/2003.

Ο νόμος αυτός ρυθμίζει θέματα δημοσίων βιβλιοθηκών, Στο άρθρο 5 ορίζει: "αν η δωρεά προέρχεται από φορέα τυφλών, η Δημόσια Βιβλιοθήκη που ιδρύεται μπορεί να λειτουργεί ως Δημόσια Βιβλιοθήκη τυφλών".

Στο άρθρο 6 ορίζει: "στην πιο πάνω περίπτωση τα τρία μέλη του συμβουλίου υποδεικνύονται από το φορέα των τυφλών. Ειδικές ρυθμίσεις μπορούν να προβλέπονται από τον Κανονισμό Λειτουργίας Βιβλιοθηκών, όταν πρόκειται για Δημόσια Βιβλιοθήκη τυφλών".

Κατά την εισηγητική έκθεση του νόμου:

Με το άρθρο αυτό δίνεται η δυνατότητα να υπάρξει στη χώρα δημόσια βιβλιοθήκη για τυφλούς, σημαντική προσφορά στους συνανθρώπους μας με αυτές τις ειδικές ανάγκες.

Γ. Πνευματικά δικαιώματα.

ΝΟΜΟΣ 2121/1993- ΦΕΚ: Α /25/1993-03-04

Άρθρο 28 α

Τίτλος Άρθρου: Αναπαραγωγή προς όφελος τυφλών και κωφαλάλων:

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή του έργου προς όφελος τυφλών και κωφαλάλων προσώπων, για χρήσεις που συνδέονται άμεσα με την αναπηρία και δεν έχουν εμπορικό χαρακτήρα, στο βαθμό που απαιτείται λόγω της συγκεκριμένης αναπηρίας.

Με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού μπορούν να καθορισθούν οι όροι εφαρμογής της ρύθμισης, καθώς και η εφαρμογή της σε άλλες κατηγορίες προσώπων με αναπηρίες. (άρθρο 5 παρ. 3 περίπτωση β' Οδηγίας 2001/29)

Ζητήσαμε με έγγραφά μας προς τους Υπουργούς πολιτισμού και Παιδείας να βοηθήσουν ώστε να μας δίνονται από τους εκδοτικούς οίκους έτοιμα τα κείμενα σε ηλεκτρονική μορφή για την αναπαραγωγή των βιβλίων σε γραφή BRAILLE.

Για να καταλάβετε πόσο σημασία θα έχει αυτό. Π.χ. για να γράψουμε ένα βιβλίο στη γραφή BRAILLE, θα πρέπει να το δαχτυλογραφήσουμε. Αλλά για να γίνει αυτό χρειάζονται πολλά εργατικά έξοδα, χιλιάδες ώρες, και μεγάλη καθυστέρηση, π.χ. για ένα βιβλίο η καθυστέρηση θα είναι πολλών μηνών. Αν πάλι τα βιβλία είναι πολλά, ενδέχεται

να μην μπορέσουμε να τα ετοιμάσουμε. Αν όμως το κείμενο το έχουμε έτοιμο σε ηλεκτρονική μορφή, μπορούμε με μια μικρή επεξεργασία να το βάλουμε σε ειδικούς εκτυπωτές και να το τυπώσουμε αμέσως.

Απευθυνθήκαμε λοιπόν στον Υπουργό Πολιτισμού και στον ΟΠΙ (Οργανισμό Πνευματικής Ιδιοκτησίας), ώστε να βοηθήσουν το φορέα μας στην απόκτηση τέτοιων κειμένων με μοναδικό σκοπό την εξυπηρέτηση των τυφλών. Δυστυχώς όμως παρά τη συνάντησή μας με εκπροσώπους των εκδοτών υπό τη διαμεσολάβηση του ΟΠΙ δεν είχαμε αποτελέσματα. Οι περισσότεροι εκδοτικοί οίκοι φοβούνται μήπως τα έργα που θα μας δώσουν διαρρεύσουν και περιέλθουν στα χέρια ανταγωνιστών τους. Ενδεχομένως άλλοι να ήθελαν κάποια αποζημίωση.

Α ως προς το φόβο των εκδοτών, τον θεωρούμε εντελώς αδικαιολόγητο. Σήμερα οι εκδότες δεν έχουν να φοβηθούν τίποτα από τους τυφλούς. Όποιος θέλει να υποκλέψει κάποιο έργο τέχνης μπορεί να το πράξει με μεγάλη ευχέρεια και σε χρόνο μηδέν, χρησιμοποιώντας σκάννερ, ή φωτοτυπικά ή φωτογραφικά μηχανήματα. Όχι μόνο οι εκδότες δεν έχουν να φοβηθούν τους τυφλούς, αλλά βοηθώντας τους θα έδειχναν ένα ανθρώπινο και κοινωνικό πρόσωπο, που θα τους βοηθούσε πολύ σαν επιχειρηματίες.

Άλλωστε οι ελάχιστοι εκδότες που μας έχουν δώσει μέχρι σήμερα κάποια έργα τους, δεν έχουν υποστεί την παραμικρή ζημιά, αφού ποτέ έργο δε διέρρευσε από τυφλούς. Οι τυφλοί όμως υφίστανται τις συνέπειες του φόβου αυτού των εκδοτών.

Β Το δεύτερο ζήτημα, αν οι εκδότες θέλουν κάποια αποζημίωση, αυτό πρέπει να αντιμετωπισθεί και να λυθεί από το κράτος.

Χρειαζόμαστε κάποιον υψηλά ιστάμενο να δώσει ώθηση στο ζήτημα αυτό και να το λύσει. Ενδεχομένως με κάποια από τα κοινοτικά προγράμματα να καλυφθεί και μια τέτοια δαπάνη, που θα λύσει τα χέρια όλων μας, πχ θα μειώσει τα σκαναρίσματα, θα μειώσει τα έξοδα των μετατροπών. Γι' αυτό ζητούμε στο σημείο αυτό τη διαμεσολάβηση ενός Υπουργού που θα μας βοηθήσει. Και οι ίδιοι οι υπεύθυνοι του ΟΠΙ, όταν είχαμε εξαντλήσει κάθε περιθώριο διαπραγμάτευσης, σήκωσαν τα χέρια και είπαν ότι δεν μπορούν να πράξουν κάτι περισσότερο μόνοι τους, χωρίς τη βοήθεια του Υπουργού.

Καλούμε λοιπόν τους Υπουργούς να παρέμβουν οι ίδιοι, να αναθέσουν το ζήτημα σε ειδικούς και αρμοδίους ανθρώπους με εξουσία, που θα συνεργασθούν μαζί μας και όχι μόνοι τους, ώστε το ζήτημα αυτό να λυθεί.

Δεν είναι σωστό να ακούμε από καθηγητές πανεπιστημίων ότι πήγαν τυφλά παιδιά αδιάβαστα στις εξετάσεις γιατί δεν είχαν τα βιβλία έτοιμα ή ότι προσπαθούν παιδιά μόνα τους να αντιμετωπίσουν τις σπουδές τους ή τα μεταπτυχιακά τους, επειδή δεν υπάρχει καμιά κάλυψη από το κράτος.

Ο κανονισμός βιβλιοθηκών δίνει την αρχή, που είναι η συνεργασία των αρμοδίων κρατικών παραγόντων με τις βιβλιοθήκες τυφλών, π.χ. ο Φάρος Τυφλών, ώστε το θέμα αυτό να λυθεί. Η συνεργασία μας είναι μονόδρομος. Όσο δεν υπάρχει συνεργασία, κανένα πρόβλημα δε λύνεται. Άλλωστε υπάρχουν πολλά κοινά προβλήματα που πρέπει μια φορά να αντιμετωπισθούν. π.χ. σκαναρίσματα, μετατροπές κειμένων, ηλεκτρονικό βιβλίο DAISY.

Δε μπορεί ο Φάρος Τυφλών να το αντιμετωπίσει χώρα, χώρα το Υπουργείο, χώρα οι βιβλιοθήκες.

Κάνω έκκληση σε όλους τους εκπροσώπους Υπουργείων, βιβλιοθηκών, εθνικών και ξένων φορέων, όλοι μαζί να προσπαθήσουμε σήμερα ώστε η συνεργασία αυτή να ξεκινήσει αμέσως. Όπως λέει το τραγούδι, ας κάνουμε απόψε μια αρχή.

Το σύνθημα είναι ένα: εφαρμόστε τους νόμους των βιβλιοθηκών, τους νόμους των πνευματικών δικαιωμάτων, το Σύνταγμα της Χώρας μας και τις διεθνείς μας υποχρεώσεις.

Στόχος μας να είναι ένας: Κανείς τυφλός να μη βρεθεί πια, χωρίς τα βιβλία του, είτε στην ειδική γραφή του, είτε σε φωνητική ή ηλεκτρονική μορφή.

Μανώλης Μπασιάς